

HÁROM KÖLTŐ CSEHSZLOVÁKIÁBÓL

L A M A R C K H A L Á L Á R A

J I R I S O T O L A

A sírja ismeretlen
(A biológia történelméből)

Haldoklik, hallgat, mogorván hallgat, borzasztó vénen
és vakon
és egyedül.

Ha úgy vesszük, az élet hosszú volt, nem ért sokat
és nem sikerült
semmi.

Micsoda
kudarc!
Micsoda
szégyen!

Anyóka serpenyőben süti a halat,
Párizs pörög, Párizs ragyog,
a hal vörös, a hal keserű,
és ő a halála után fogyasztja el,
hozzáülnek az Istennel, s megfelelnek.
A mindenható Istennel, a föld és az ég teremtőjével,
micsoda szégyen, ó, Uram.
Uram, ki tud itt helytállni?

Emlékszik
tizenötödik Lajosra,
item emlékszik tizenhatodik Lajosra,
Napóleon császárra, item hét pápára,
a párizsi békére, a szlavkovi csatára
Mária Terézia halálára, Nagy Katalinra,
aki négy törvényes férjet
kísért egymás után a sírig,
s három gyermeket
úgyszintén;
haldoklik s mit se
ért.

Elete minden
szenvedélyével
új fizikát és új kémiát gondolt ki
új geológiát és új meteorológiát,
műveket írt, rendszereket alkotott és kombinált,
felfedezett nem létező rovarokat,
nem létező flogisztonokat,
nem létező lelki lényeket, fluidumokat,
meghatározta összefüggéseiket, elnevezte őket, s talán az életét
adta volna értük —
Marcangoló vitákban kettesével tépte ellenfeleit —
s azok nem válaszoltak.
Brosúrákat adott ki, melyekben az időjárást egy évre előre megjövendölte —
és az időjárás azután füttyült és köpött jóslataira.

Eközben, vagy inkább mellékesen,
közreadott néhány észrevételt és furcsa véleményt
arról, hogy a csiga
oly soká csapkodta a mákfejet a kövekhez,
míg csápja nőtt,
előbb apró,
majd nagyobb.
Isten tudja, hol szedte ezt, nem látszott fontosnak,
észre se vette senki.
Maga se hitte,
hogy ennek valami értéke volna.

És jön Darwin, minden alkotását széttagolja,
s a szkriptumokban őt „elődnek” nevezik majd, vagyis
kutyának, mely elé húst vetnek az úri asztalokról,
helyszíni megelőzés ürügyén, hogy nincs-e bennük méreg.

Összegezve:
nem sikerült semmi.
Csak mostan, mereven, félig holtan, félig élve,
mikor már érzi gerincén a hal
rózsás húsát, a hagymát, a borsot,
s a bezsírozott szakállú
örök Istent,
hirtelen így szól: Nekem úgy tűnik, ó, én zsíros Istenem,
hogy nem te alkottad
még a mókus árnyékát se.
És még kevésbé a halat,
a csigát,
s az eget.

Mert lehetetlen, hogy a világ kezdetén lett volna már kész csiga,
s a világ végén
megint ugyanaz a csiga. Mert Istenem, ó, írd ezt, Istenem,
semmi se végleges (akarom mondani: halott!),
semmi se örök, semmi sincs úgy,
ahogy tegnap volt,
minden mozog,
változik,
ó, tölgyből való Isten!

Haldoklik,
s a történelem lobogásából és réseiből az ágya körül felvonulnak
a tudósok súlyos oszlopai,
bajuszosak, asztmásak, eladósodottak,
csődület, furcsa individuumok tömege, hónuk alatt teóriák,
találmányok, tévedések, számítások és tézisek
a domolykó szárnyáról, a pocak alatti szőr súlyáról,
és az Alfa Centaurusról;
zsebeik tömve puhányokkal, csillósokkal, valószínűtlen elemekkel,
az őshegységek porával, pókokkal, a szuperszilón képletével,
karcsú hipotézisekkel,
rozsdás iróniával,
kibernetikus álmokkal,
s ez mind, mind
pusztulásra szánva: széttépi az új nemzedék vad szenvedélye,
mely a nyomába lép.

Haldoklik, hallgat, mogorván hallgat, micsoda szégyen,
holnap már viszik a koporsót;
s ha felbukkan az aluljáróban
a lovassági tábornok, fülemülebőrrel szegett fenékkal,
item tizenhatodik Alfonz király, a Vérrel Felkent,
item a nemzet kedvence, Joe középcsatár, az Arany Boka,
item a Sikerek Elismerése Hivatal vezére,
item metafizikus seprűjén a hímes palástú érsek,
figyelmeztessétek majd őt, tapintatosan, az emberiség nevében:
Térj ki,
ostoba!

Gál Sándor fordítása

A F Ű T Ő R T É N E T E

M I R O S L A V V A L E K

Oldrich Mikulášeknek

Örömmel néznétek
ezt a foszforeszkáló
óralapként csillogó rétet,
mikor tavaszt mutat!
Gyenge még a lába,
izmai fájnak,
de a lejtőn hirtelen feltűnik zöld kocsija,
ó, fűvek akcelerációja!

És klorofill!
És tavaszi csíra!
És sok száz egyéb semmisség!
Észre sem veszed,
és már mindenfelé zöldell a fű.
Dalolj valami vígat!
Énekelj! Nos, rajta!

Szarvas-ijedten,
csendben megöregszünk.
Már nem vagyunk az a versenykocsi,
tavaszi pajkos motorzúgás,
tribünök mámoros robaja,
csupán egy kivénhedt szomorú autó.
Fehérhabos sörrel teli
zöld üvegeket dobálnak ki belőle.
Szélkajla csikók,
rétlovacsokák
vágatnak eszüket vesztve.

Egy, kettő,
fel a térded!
Énekelj!

Az ember megélt így ezer évet,
csak futnia kellett,
futnia, habbal a száján
és senki sem kérdezte:
„Miért?” és „Hová?”

És ki kérdezte meg a füvet, hová nő és miért?
Ki érdeklődött élete iránt?
Ki fordította le a fű szavát
emberi nyelvre?
Semmi, csak szárazság, majd eső!

És a fű fárad, a fű dolgozik:
vakontúrások fölött,
mély sírok tetején
hallgatja a tenger jajsavát,
a vér suttogását az erekben,
mindent átalakít!
Élővé varázsolja
a nap tűzét,
a víz ábrándozását,
az élettelenl megeleveníti,
egyedül kínlódik,
keresve önmagát.

Lejegyezték
A háborúk történetét,
a filatélia és a futball történetét,
de a fűről nem írt senki sem.
A fű ezzel nem törődik.
A fű történelme hosszú és poros.
Expresszek robognak rajta át
és dühödő lobogó sörényű lovak.
Fogatlan fésű vagy gyönyörű fej hull belé,
neki az mindegy,
ismeri ő a csillagokat is!
A fű tudja, miért van a vér!
Minden egyes nyári szerelemre emlékszik,
megjegyzi magának a házasságtöréseket
és a bestiális gyilkosságokat.

De a fű türelmes,
és érző!
A fű elrejt mindent!
A fű hallgat! A fű néma!

Ne nézzétek oly gögösen!
A fű tudja, mitől fáj a fog!
A fű ismeri az életet és a halált . . .
A fű feljegyzi a reményeket és a könnyeket.
A fű pontosan kiszámította végleges pályátokat,
zölddel aláhúzta,
és most vár!

Majd egyszer mindent megérték és elmagyarázom
a dolgok rejtett összefüggéseit!
Gyere!
Menjünk ki a sötétbe
meghallgatni a vajúdó fű sikolyát,
a gyökerek irgalmatlan görcsét,
a sejtek repedését,
a nedvek csörgedezését.
Értek már mindent,
mintha fű lennék én is.

Tedd a kezed az éj homlokára,
s jól figyeld, mit súgok neked:

Semmi, csak szárazság, majd eső!

Dabi István fordítása

PAPAGÁJ ROMÁNC

MONOSZLOY DEZSŐ

Vettem egy papagájt
fülembé rikolt:
 hagyd ami volt
 hagyd ami volt
 mindent felfedeztek már
 mindent felfedeztek jobban
 mindent mondtak már
 mindent megmondtak jobban
 mindenről írtak
 mindent megírtak jobban

A papagájnak igaza van
ezért szeretlek
mert szeretni nem kell se kevésbé se jobban
elég szeretni
s máris jobban szeretlek a papagájnál
aki egyre fülembé rikolt

Vettem egy hatszögű gramofont
hatszögű lemezen
hatszögű tú
gyököt von
négyzetre emel
énekel
énekel
énekel:

Amit az esztergapad plusz mínusz mikronja nem mér
a frázis piacra vele
a frázis piacra vele
hehe hehe hehe

A gramofonnak igaza van
mert néha a divatos költőnek is megbicsaklik a gőgje
hehe hehe hehe
egy tölcser fagylaltért odaadná a versét
vagy egy 2/3-os mértani rajzért
ezért szeretlek
mert a szerelem esztergapad nélkül is melegít
elég ha szeretlek
máris jobban szeretlek a gramofonnál
aki gyököt von
négyzetre emel
énekel
énekel
énekel

Van a bazárban egy bengáli tör
mindenki öl
mindenki öl
a csirkének a nyakát ki vágja el?
az étellel mindig a nemlét felesel
atombombákat gyárt a bazár
gyárt a bazár
mennyibe kerül egy életért kialakudott halál?
a gramofon
énekel
énekel
énekel

rikolt a papagáj
de mégiscsak élni élni kell ugyebár?
ugyebár
ugyebár
nem fekhetem máris
a papagájjal és a gramofonnal közös sírban
ezért szeretlek
az életért is
hogyan valahogy kibírjam